

Måndagen den 25 Januari.

Kl. 10 f. m.

§ 1.

Upplästes och godkändes protokollsutdrag angående de beslut, som Kammaren fattat vid sammanträdet den 23 i denna månad.

§ 2.

Föredrogs ånyo Kongl. Maj:ts nådiga Proposition N:o 2, om antagande af ny föreningsakt mellan Sverige och Norge.

Härvid yttrade:

Herr Ridderstad: Det har, så långt tillbaka jag kan påminna mig, varit en plägsed att icke någon Kongl. Proposition af större vigt remitterats till vederbörligt Utskott, utan att beledsagas af några inom Representationen uttalade åsikter. Den förevarande frågan är utan tvifvel en bland de viktigaste, som vid denna riksdag kan förekomma till behandling. Den gäller icke blott vårt eget fädernesland, utan äfven brödrariket Norge, ja i viss mån hela Skandinavien. Att därför nu under tystnad remittera den skulle enligt min tanka vara ett förbiseende, som icke vore på sin plats.

Något hvar erinrar sig säkerligen den Svensk-Norska parlamentariska strid, som vid 1859—1860 årens riksdag utkämpades. Den gällde visserligen företrädesvis den så kallade Ståthållarefrågan, men i sjelfva verket innebar den helt andra ämnen. Då höjde sig icke någon röst för Ståthållareskapets bibehållande, utan uttalades blott den åsigt att Sverige borde blifva hördt vid afgörandet af en så vigtig fråga. Man ansåg nemligen att, om den ena bestämmelsen efter den andra rörande föreningen rikena emellan bortplockades utan Sveriges hörande, sjelfva föreningen i och för sig snart skulle blifva alltför lös och slutligen gå sin upplösning till mötes. Efter stridens slut sammanjemkade sig meningarne också allmänt om behovet att få frågan löst på ett tillfredsställande sätt, och förenade man sig därför i den gemensamma önskan om en revision af sjelfva föreningsakten, hvaraf alla förväntade sig nytta och välsignelse för de båda folken.

En sådan revision har nu blifvit företagen och det med anledning deraf uppgjorda förslaget framlagdt för Riksdagen.

Jag har visserligen icke haft tillfälle fullständigt genomgå förslaget i dess helhet, men jag har tagit kännedom om de väsendtligaste delarne deraf och drager af hvad jag sålunda fått mig bekant den slut-

sats att frågan funnit en lycklig lösning. Jag hoppas och önskar därför att förslaget måtte vinna bifall af såväl Norska Storthinget som Svenska Riksdagen, öfvertygad som jag är att ett starkt och varaktigt förbund emellan de båda brödrafolken skall, på deri framställda grundsatser såsom grundval, uppväxa.

Med dessa ord vill jag, för min del, beledsaga remissen af denna Kongl. Maj:ts Proposition.

Herr Bergström: I olikhet mot förste talaren vill jag icke yttra mig i sjelfva saken, utan allenast framställa ett förslag rörande frågans formela behandling. Jag hemställer nemligen huruvida icke för handläggningen af denna fråga bör tillsättas ett särskildt Utskott, hvilket i så fall lämpligen torde bära utgöras af 14 ledamöter, 7 från vardera Kammarerna. De skäl, som förmått mig till detta yrkande, äro hufvudsakligen följande. Konstitutions-Utskottet torde nemligen af granskningen utaf Stats-Rådets protokoll blifva så upptaget, att det icke medhinner att i början af riksdagen till behandling företaga Kongl. Maj:ts ifrågavarande Proposition. Förra riksdagen förekom nemligen det så kallade dechargebetänkandet till behandling icke förr än den 21 Mars, således under sednare hälften af riksdagen. Jag anser emellertid förevarande ämne vara så grannlaga och viktigt att Utskottets Betänkande deröfver icke bör först i Riksdagens elfte timma för Kamrarna framläggas. Man kan visserligen invända att Representationens åtgörande i denna fråga måste inskränka sig till att svara ja eller nej, men äfven om en sådan åsigt, den jag för min del ej kan dela, skulle godkännas, torde i allt fall frågan påkalla en vidtomfattande pröfning, och för den händelse Representationen skulle svara nej, bör väl uttalas i hvilka delar af förslaget Representationen anser ändring bära ega rum. Jag anser vidare, att det Utskott, som skall behandla denna fråga, bör tillsättas med särskildt fästadt afseende å densamma, så att till ledamöter i detta Utskott må kunna utses personer, som äro lifvade af innerlig kärlek till unionen och för hvilka såsom ett framtidsmål hägrar att de båda folken, om ock i en aflägsen framtid, måtte samman-smälta till ett. I öfrigt tror jag att en del formela svårigheter skulle häfvas genom att öfverlemnas frågan åt ett särskildt Utskott. Vi veta nemligen att Riksakten icke i egentlig mening tillhör våra grundlagar. Den finnes icke och kan icke finnas uppräknad i den paragraf af Regeringsformen, som bestämmer hvilka Sveriges grundlagar äro. Väl vet jag, att första förslaget till Riksakten behandlades af Konstitutions-Utskottet äfvensom att samma Utskott jemväl sedermera handlagt frågor om förändring af samma akt; men vid 1859—1860 årens riksdag var det dock Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottet, som behandlade den så kallade Norska frågan. Nu är det visserligen sannt, att särskilda Utskott icke kunna behandla andra frågor än sådana, hvilka annars tillhöra ständigt Utskott, och att, om förevarande fråga icke tillhör ständigt Utskott, d. v. s. Konstitutions-Utskottet, den således icke skulle kunna behandlas af särskildt Utskott. Vid ett tillfälle under 1867 års riksdag, då fråga om tillsättande af särskilda Utskott först väcktes, yttrade jag äfven den meningen, att man väl kunde tillsätta ett särskildt Konstitutions- eller annat ständigt Utskott; men att grundlagen icke visste af Utskott med den allmänna be-

nämningen "Särskildt Utskott". Denna min uppfattning motsades dock af erfarna riksdagsmän, hvilka uttalade den mening, att särskilda Utskott skulle kunna tillsättas för behandling af frågor af mera allmän beskaffenhet; och blefvo jemväl, i enlighet med en dylik åsigt, särskilda Utskott vid 1867 års riksdag tillsatta för behandling af dels frågan om försvarsverkets reorganisation, dels om jordbrukets finansiella angelägenheter.

På grund af hvad jag sålunda anfört, yrkar jag att ett särskildt Utskott, så sammansatt som jag haft äran föreslå, måtte tillsättas för behandling af Kongl. Maj:ts ifrågavarande Proposition.

I anledning af dessa yttranden förmälde Herr Talmannen att han, till ledning för afgörande af frågan till hvilket Utskott den nådiga Propositionen borde hänvisas, nu ville uppläsa slutorden af densamma, hvilka voro af följande lydelse: "vill Kongl. Maj:t alltså härmed föreslå Riksdagen, att . . . i den ordning, som för grundlags stiftande är föreskrifven, såsom en ny grundlag antaga följande . . ." tilläggande Herr Talmannen, efter uppläsningen häraf, sin förmodan derom att Kammaren skulle finna ifrågavarande Proposition tillhöra Konstitutions-Utskottets behandling.

Öfverläggningen fortsattes härefter af

Herr Ridderstad: Det vill synas af hvad Herr Talmannen nu ur Propositionen uppläst, som borde densamma remitteras till Konstitutions-Utskottet. För min del tror jag också att den bör dit öfverlemnas äfven ur en annan synpunkt, nemligen emedan, efter hvad anledning är att antaga, icke särdeles många frågor finnas, som vid denna riksdag komma att upptaga Konstitutions-Utskottets tid, hvadan jag tror att detta Utskott alltför väl kan hinna behandla förevarande fråga med all den uppmärksamhet, den otvivelaktigt förtjenar. Jag anser således något särskildt Utskott icke böra tillsättas, utan att Propositionen bör till Konstitutions-Utskottet hänvisas.

Herr Friherre Liljencrantz: Hvad först angår frågan huruvida den Kongl. Propositionen bör till Konstitutions-Utskottet remitteras, torde slutstrofen deri, som Herr Talmannen nu behagat uppläsa, vara bestämmande, men i afseende åter å det precedens-fall, som här blifvit omnämndt, att vid 1859—1860 årens riksdag den så kallade Ståthållarefrågan behandlades af Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottet, så anser jag mig böra erinra att emellan nämnda fråga och nu förevarande ämne är en betydlig skillnad, ty det var på petitionsväg som Rikets Ständer då ingingo till Kongl. Maj:t med begäran att icke på framställning af Norges Storting vidtagna föreslagen ändring i Norges grundlag; det var med andra ord således blott en anhållan att Kongl. Maj:t, såsom Norges Konung, ej måtte meddela sanktion åt Norska Stortingets beslut rörande den så kallade Ståthållarefrågan.

Beträffande åter göromålen i Konstitutions-Utskottet, så tror jag icke att de innevarande riksdag blifva så omfattande att Utskottet icke skulle kunna medhinna denna fråga. Ett annat skäl för tillsättande af

särskildt Utskott vore deremot om man ansåge att personer med särskilda insigter i och för frågans behandling borde utses.

Herr Witt: I händelse yrkandet om tillsättandet af ett särskildt Utskott för denna frågas behandling skulle vidhållas, begär jag att förslaget derom måtte bordläggas. Hvad åter angår remissen af den Kongl. Propositionen, så måste en sådan remiss ske i dag, och lärer väl Propositionen icke kunna öfverlemnas till annat Utskott än Konstitutions-Utskottet.

Herr Björck: Jag är hufvudsakligen förekommen af Friherre Liljencrantz och bör icke besvära med upprepande af hvad han redan anfört; dock vill jag, med anledning af en föregående talares yttrande, fästa uppmärksamheten derpå att, då valet till ledamöter i Konstitutions-Utskottet skedde, det redan var känt att denna fråga skulle komma att framläggas för Riksdagen, och är det derföre antagligt att vid nämnda val man haft afseende jemväl på nu förevarande fråga; men dessutom föreställer jag mig att såväl i denna Kammare som i hela landet meningarne om nyttan och nödvändigheten af en närmare förening med Norge äro så allmänna att icke någon ledamot af Representationen finnes, som icke i allmänhet biträder det föreslagna sättet att nalkas detta stora mål. Efter min uppfattning är derför icke något särskildt Utskott för behandling af denna fråga behöfligt, och kan jag, efter det nu kommit på tal, icke underlåta nämna att, enligt min åsigt, man hittills varit alltför frikostig med tillsättande af särskilda Utskott. Jag vågar till och med ifrågasätta huruvida det kan vara lämpligt att tillsätta ett särskildt Utskott för behandling af arméfrågan, hvarom förslag lär komma att väckas. Emellertid yrkar jag remiss af Propositionen till Konstitutions-Utskottet.

Herr Staaiff: För min del instämmer jag med Herr Bergström om tillsättandet af ett särskildt Utskott för behandlingen af denna fråga. Jag kan i öfrigt icke underlåta att uttrycka min förundran deröfver att två ledamöter inom denna Kammare anse slutstrofen i den Kongl. Propositionen bestämmande i fråga om det Utskott, dit Propositionen bör remitteras. För min del tror jag ej att det beror på Kongl. Maj:t att bestämma hvad som är grundlag eller ej. Hvad sjelfva frågan angår, så är den onekligen en bland de viktigaste, som vid denna riksdag förekommer till behandling, och kan jag derföre ej finna annat än att det vore i högsta grad önskligt att ett särskildt Utskott tillsattes, som kunde odeladt egna sig åt densamma. Man kan lätt göra sig en föreställning huru vidlyftig denna fråga är, då man, enligt hvad de vidfogade protokollerna utvisa, ser huru många sammanträden komitéen haft; och är det derföre troligt att ett ständigt Utskott endast på sidan af sina öfriga ansträngande göromål skulle komma att behandla denna viktiga fråga.

Herr Friherre Liljencrantz: Jag tror mig icke hafva åsidosatt månheten om Representationens prerogativer, hvilka, på sätt siste talaren riktigt nog erinrade, böra hållas i helgd. Jag yttrade att, enligt min åsigt, slutstrofen i Kongl. Maj:ts Proposition vore bestämmande i fråga om till

hvilket Utskott densamma bör remitteras. I Propositionen finnes nemligen ifrågavarande förslag uttryckligen angifvet såsom förslag till ny grundlag, och jag kan därför icke finna annat än att, om Kongl. Maj:t vill att förslaget skall såsom grundlag behandlas, så äfven måste ske, Representationen öppet lemnadt att antaga eller förkasta detsamma. På samma sätt nemligen som ett förslag af Kongl. Maj:t till ny strafflag måste remitteras till Lag-Utskottet, så måste äfven, då nu ett förslag till ny grundlag utgått från Regeringen, detsamma remitteras till Konstitutions-Utskottet, ty enligt nu gällande Riksdags-ordning kan icke en fråga hänskjutas till behandling af särskildt Utskott, som icke är af beskaffenhet att i vanliga fall böra åt ständigt Utskott öfverlemnas. Denna fråga tillhör alltså antingen Lag- eller Konstitutions-Utskottet, men då Kongl. Maj:t sjelf i sin Proposition förklarar densamma vara af grundlags natur och den således icke kan betraktas såsom civil lag, följer deraf nödvändigtvis att den måste till Konstitutions-Utskottet remitteras. Jag vill emellertid icke längre upptaga Kammarens tid, utan yrkar remiss af Kongl. Maj:ts ifrågavarande Proposition till Konstitutions-Utskottet.

Herr Staaff: Representationen torde väl hafva en högre uppgift än att blott rätta sig efter rubriken på en Kongl. Proposition. Den bör väl äfven se på innehållet. Jag tror sålunda och till ett exempel icke att om ett förslag till förenkling af skatteväsendet kallades förslag till grundlag, det därför skulle till Konstitutions-Utskottet remitteras.

Öfverläggningen var slutad. Förslaget att den ifrågavarande nådiga Propositionen skulle behandlas af ett särskildt Utskott blef, då yrkande derom skett, nu bordlagdt, hvarefter Propositionen, då remiss af densamma jemlikt Riksdags-ordningens 58 § nu borde ske, hänvisades till Konstitutions-Utskottet.

§ 3.

Till föredragning anmäldes dernäst Kongl. Maj:ts nådiga Proposition N:o 3, angående landtförsvarets organisation. I anledning af denna proposition yttrade:

Herr Sven Nilsson: Den nyss avslutade diskussionen har hos mig uppväckt tvekan huruvida jag skulle begära nedsättande af ett särskildt Utskott för behandlingen af denna fråga. Redan vid 1867 års riksdag tillsattes dock ett särskildt Utskott för handläggningen af frågor rörande landtförsvarets ordnande, och jag tror att det nu framlagda förslaget är af den vikt och omfattning att ett ständigt Utskott icke hinner att, jemte öfriga dithörande frågor, behandla äfven detta och i sammanhang dermed stående frågor; hvarföre jag yrkar att Kammaren för sin del måtte besluta tillsättande af ett särskildt Utskott för behandling af frågor rörande landtförsvaret och att den nu föredragna Kongl. Propositionen måtte till samma Utskott öfverlemnas.

Herr

Herr Björck: Då dylika frågor vid en föregående riksdag behandlats af ett särskildt Utskott, torde det vara fåfängt att nu motsätta sig bildandet af ett sådant Utskott. Jag ber dock att få fästa uppmärksamheten derpå, att, så vidt jag vid genomläsning af Kongl. Maj:ts Proposition kunnat inhemta, det endast äro två eller tre frågor, hvilkas afgörande till Representationen nu blifvit öfverlemnade. Jag tror visserligen att man, för att kunna bedöma dessa, måste sätta sig in i förslaget i dess helhet; men det är dock en betydlig skillnad emellan att afgöra två eller tre principfrågor och att till pröfning företaga hela förslaget i detalj; och jag tror äfven att tillräcklig tid skulle kunna beredas Stats-Utskottet för att behandla äfven detta förslag. Då likväl allmänna meningen inom Kammaren tyckes vara för tillsättande af ett särskildt Utskott för handläggningen af Propositionen rörande landtförsvaret, vill jag icke hålla på min åsigt om obehöfligheten af ett dylikt Utskott.

Herr Sven Nilsson: Det förhåller sig visserligen så, som den siste talaren yttrade, att nu till afgörande föreligger blott några principfrågor; men för att kunna fatta beslut i dem är det nödvändigt att taga kännedom icke allenast om Kongl. Maj:ts Proposition, utan äfven om Krigsministerns utlåtande och dervid fogade tablåer m. m. Jag hemställer då om Stats-Utskottet, så verksamt det än må anse sig vara, kan medhinna äfven allt detta. Stats-Utskottets göromål bestå huvudsakligen i anvisande af anslag, men frågor af beskaffenhet som den nu förevarande fordra en mera grundlig behandling än som kan egnas dem i Stats-Utskottet. Jag upprepar därför mitt yrkande om tillsättande af ett särskildt Utskott och föreslår att detsamma, i likhet med det vid 1867 års riksdag tillsatta, måtte bestå af fjorton ledamöter, valde sju af hvardera Kammaren.

Herr John Philip Ericson: Kongl. Maj:ts ifrågavarande Proposition är, enligt min tanke, af beskaffenhet att den borde remitteras antingen till Lag-Utskottet eller till Stats-Utskottet. Till Lag-Utskottet därför att den innehåller förslag till ny beväringsslag, och till Stats-Utskottet därför att den innefattar begäran om anslag. Hvad nu först angår Lag-Utskottet, så tror jag icke att det blifvit tillsatt med fästadt afseende på att kunna med sakkännedom behandla denna fråga; och hvad åter beträffar Stats-Utskottet, så, med all aktning för de mäns förmåga, hvilka sitta i Stats-Utskottet, har det vid föregående riksdagar uppbjudit all sin förmåga att med skyndsamhet behandla ärendena, ehuru någon gång på grundlighetens bekostnad. Det torde således icke vara skäl att till något af dessa Utskott remittera Propositionen. Den innehåller visserligen blott några huvudgrunder, men för att kunna bedöma dem måste man, såsom en talare redan anmärkt, sätta sig in i förslagets alla detaljer; och detta blir icke ringa arbete för det Utskott, som får saken om hand. Jag instämmer därför i yrkandet om tillsättning af ett särskildt Utskott.

Herr Rosenberg: Jag kunde visserligen afstå från ordet och inskränka mig till att instämma med den siste talaren, då jag i denna fråga

hyser samma åsikter, som dem han redan uttalat. Jag ber dock att, i anledning af Herr Björcks yttrande, att Stats-Utskottet skulle kunna medhinnna att behandla äfven denna fråga, få tillägga, att jag vil anser sådant möjligt, då Stats-Utskottet arbetar å fyra afdelningar; men jag ber äfven att få fästa uppmärksamheten på att frågan, enligt sin natur, rätteligen tillhör sammansatt Stats- och Lag-Utskott och således icke kan eller får behandlas af Stats-Utskottet ensamt. Lika med Herr Ericson anser jag ock att såväl Stats- som Lag-Utskottet blifvit sammansatt utan afseende på militärfrågors behandling; och det må vara att det icke är mycket i den Kongl. Propositionen som fordrar Riksdagens beslut, förslaget är dock ett sammanhängande helt, som fordrar att i sin helhet studeras. Jag får derföre på det allvarligaste förorda tillsättande af ett särskildt Utskott, bestående af de i denna fråga sakkunnigaste och skickligaste män, som Kamrarne hafva att bjuda på.

Hvad kostnaden för sekreteraren angår, så skall ju äfven ett sammansatt Utskott hafva sekreterare, hvarföre den omständigheten icke lär synnerligen inverka på frågan.

Herr Jan Andersson: Denna fråga är en bland de viktigaste af dem, som denna riksdag föreligga till afgörande; och då jag tror att Stats-Utskottet får tillräckligt ändå att göra, anser jag det vara högst nödvändigt att ett särskildt Utskott tillsättes för denna frågas behandling; hvarom jag således anhåller.

Öfverläggningen var slutad och då derunder yrkats, att den Kongl. Propositionen skulle hänvisas till ett särskildt Utskott, framställde Herr Talmannen, sedan hans proposition på hänvisning till Stats-Utskottet besvarats med nej, ny proposition på hänvisning till ett Särskildt Utskott. Härtill svarades ja, hvarefter och sedan detta svar med klubbslag befastats samt Kammaren alltså för dess del beslutat tillsättandet af ett Särskildt Utskott för denna frågas behandling, det beslut af Kammaren vidare fattades, att ledamöternas antal i detta Utskott skulle vara 14, eller 7 af hvardera Kammaren, äfvensom slutligen, på hemställan af Herr Sven Nilsson att suppleanter för desse ledamöter skulle utses till ett antal af sex, eller tre från hvardera Kammaren; kommande, med stöd af Riksdags-ordningens 37 §, inbjudning till Första Kammaren att ske om biträdande af detta beslut.

§ 4.

Föredrogos och hänvisades till Stats-Utskottet Kongl. Maj:ts nådiga Propositioner N:is 4—14.

Kongl. Maj:ts nådiga Skrifvelser N:is 15 och 16, hvilka dernäst föredrogos, blefvo lagda till handlingarne; skolande innehållet af den sednare skrifvelsen, hvarigenom Riksdagen underrättats om förordnande af en Statsråds-ledamot att utöfva den befattning vid riksdagsärenden, som enligt 46 § Riksdags-ordningen tillkommer en ledamot af Stats-Rådet, varda vederbörande Utskott samt Kansli-deputerade meddeladt.

§ 5.

Förekommo till behandling följande bordlagda motioner, nemligen af:
Herr *Jöns Olsson* i Nordanå, N:o 24, hänvisades till ett Tillfälligt Utskott.

Samme ledamot, N:o 25.

Rörande hänvisandet af denna motion yttrade efter densammas uppläsning:

Herr *Jöns Olsson* i Nordanå: Det är mig likgiltigt till hvilket Utskott denna min motion remitteras; men då den, bland annat, afser att vissa till boställen upplåtna kronohemman skulle öfverlemnas åt personer i annan egenskap än de nuvarande innehafvarne, anser jag motionen böra af Stats-Utskottet behandlas.

Herr *Rosenberg*: Det förekommer mig som om motionen handlade om tvänne olika ämnen, det ena om ändring i Kongl. Stadgan angående folkskoleundervisningen och i författningar, som äro af kyrkolags natur, och det andra om statsanslaget till folkskoleväsendets befrämjande. Jag är derföre något villrådig till hvilket Utskott motionen bör remitteras, men anser dock rättast att den till Lag-Utskottet öfverlemnas, ty det har förut behandlat frågor rörande klockares rättigheter och skyldigheter. Jag hemställer således att motionen måtte hänvisas till Lag-Utskottet, hvilket vid behandlingen af densamma kan sammanträda med Stats-Utskottet.

Herr *Rundbäck*: Då motionen hufvudsakligen afser ändringar i Kongl. Stadgan angående folkskoleundervisningen och blott i mindre mån berör anslag till folkskoleundervisningens befrämjande, anser jag, i likhet med den siste talaren, att motionen bör till Lag-Utskottet remitteras.

Vidare anfördes icke och blef äfven denna motion till ett Tillfälligt Utskott hänvisad.

Herr *O. B. Olsson*, N:o 26, om underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t rörande ändringar i Kongl. Förordningen den 1 April 1843, om prestval.

Efter tillkännagifvande af Herr *Talmannen*, att motioner af enahanda innehåll vid sistförflutna riksdag hänvisats till tillfälligt Utskott, uppstod i fråga om det Utskott, till hvilket remiss nu borde ske, följande öfverläggning:

Herr *Rosenberg*: Då sådana frågor som denna förut blifvit af Lag-Utskottet behandlade, hemställer jag att ifrågavarande motion måtte till nämnda Utskott öfverlemnas.

Herr *O. B. Olsson*: Dylika frågor hafva vid de två sistförflutna riksdagarne handlagts i Lag-Utskottet och jag instämmer derföre i yrkandet om remiss till samma Utskott.

Herr Kolmodin: I anledning af yrkandet om denna motions öfverlemnande till Lag-Utskottet anhåller jag att få upplysa, att dylika motioner vid sista riksdagen behandlades af ett tillfälligt Utskott, i hvilket jag hade äran vara ledamot.

Herr Björck: Må vara att dylika frågor som dem motionen afser förut behandlats af tillfälligt Utskott. Man läser dock icke kunna bestrida att alla frågor rörande ändring i förordningen om prestval böra handläggas i den ordning, som gäller angående kyrkolag; och jag vill minnas att Kongl. Maj:ts nu gällande förordning om prestval i sina hufvudsakliga momenter underställdes Representationens pröfning. Då motionen obestriddligen afser bestämmelser, hvarom handlas i 19 Kap. Kyrkolagen, läser något tvifvel icke kunna uppstå derom att motionen tillhör Lag-Utskottet; och jag yrkar därför att den må dit öfverlemnas.

Öfverläggningen var slutad. Enligt de derunder gjorda yrkanden framställde Herr Talmannen propositioner dels på remiss till Lag-Utskottet och dels derpå att motionen skulle förklaras vara af beskaffenhet att tillhöra tillfälligt Utskotts behandling. Begge dessa propositioner besvarades med blandade ja och nej; och då votering tillika begärdes, blef nu uppsatt, justerad och anslagen, en så lydande voteringsproposition:

Den, som vill att Herr O. B. Olssons motion, N:o 26, om underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t rörande ändringar i Kongl. Förordningen den 1 April 1843 om prestval, skall till Lag-Utskottet hänvisas,
röstas ja;

Den det ej vill,

röstas nej;

Vinner nej, har Kammaren förklarat ifrågavarande motion vara af beskaffenhet att tillhöra tillfälligt Utskotts behandling.

Denna omröstning utföll med 110 ja mot 37 nej, hvadan motionen blifvit till Lag-Utskottets behandling hänvisad.

§ 6.

Hänvisades ytterligare nedannämnda bordlagda motioner:

Herr *P. Nilssons* från *Malmöhus län* motion, N:o 27, till Lag-Utskottet;

Herr *Lundströms* motion, N:o 28, till Stats-Utskottet;

Herr *Orres* motioner: N:o 29 till ett Tillfälligt Utskott, N:o 30 till Lag-Utskottet och N:o 31 till Stats-Utskottet;

Herr *Hedenbergs* motion, N:o 32, till ett Tillfälligt Utskott;

Herr *Jöns Olssons* i *Qvarnbrodda* motioner, N:o 33, till Lag-Utskottet och N:is 34 och 35 till Bevillnings-Utskottet;

Herr *Ola Nilssons* motion, N:o 36, till Stats-Utskottet;

Herr *Ekenstams* motioner:

N:o 37 till Lag-Utskottet och N:o 38 till Bevillnings-Utskottet;

Herr *Grafströms* motioner, N:is 39 och 40, till Bevillnings-Utskottet;

Herr *Reutercronas* motioner:

N:o 41 till Lag-Utskottet och N:o 42 till Bevillnings-Utskottet;

Herr *Bjerkanders* motioner:

N:o 43 till Konstitutions-Utskottet, N:o 44 till Stats-Utskottet och N:o 45 till Lag-Utskottet;

Herr *Ahlgrens* motion, N:o 46, till ett Tillfälligt Utskott;

Herr *Liss Olof Larssons* motion, N:o 47, om upphörande af eller nedsättning i det för Kongl. theatern anvisade anslag m. m.

Härvid yttrade

Herr Ridderstad: Vid sistförflutna riksdag väckte motionären enahanda förslag. Vid behandlingen i denna Kammare tillmötesgicks förslaget så till vida, att anslaget nedsattes med 15,000 R:dr, men theatern tilldömdes fördelen att få behålla 60,000 R:dr. Att några få månader härefter framkomma med samma förslag och under samma representationsperiod synes icke innebära mycket förtroende till de af Riksdagen uttalade åsigtter och synes vara för Kammaren föga smickrande. Om motionen hade varit af den egenskap att kunna genast läggas till handlingarne skulle jag hafva yrkat derpå; men då den icke är har jag velat vid remissen fästa uppmärksamheten på det egendomliga förhållandet med motionen. Jag önskar den en lycklig resa — på vägen.

Vidare anfördes ej, och den föredragna motionen hänvisades till Stats-Utskottet.

§ 7.

Föredrogs Herr *Hedengrens* motion, N:o 48, om underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t angående ändringar i Kongl. Förordningen den 1 April 1843 om prestval.

Herr Hedengren begärde ordet och yttrade: Som ett likartadt förslag nyss blifvit öfverlemnadt till Lag-Utskottet, anhåller jag att få återtaga min nu föredragna motion för att söka i densamma åstadkomma sådan ändring, att den äfven må kunna remitteras till Lag-Utskottet.

På Herr Talmannens proposition medgaf Kammaren, att Herr Hedengren enligt sin begäran fick återtaga sin ifrågavarande motion.

§ 8.

Vidare föredrogs nu ånyo följande, på bordet hvilande motioner, som hänvisades:

Herr *A. W. Uhres* motion, N:o 49, till Stats-Utskottet;

Herr *Magnus Svenssons* motioner, N:o 50 till Lag-Utskottet och N:o 51 till ett Tillfälligt Utskott;

Herr *Kjellmans* motion, N:o 52, till Lag-Utskottet;

Herr *P. Olssons* motioner, N:o 53 till ett tillfälligt Utskott och N:o 54 till Bevillnings-Utskottet;

Herr *C. I. Bengtssons* motioner, N:is 55 och 56, till Lag-Utskottet.

§ 9.

Vid föredragning af Herr *Jonas Jonassons* från Calmar län motion, N:o 57, om underdånig skrifvelse, med begäran om Kongl. Maj:ts medverkan för åstadkommande länderna emellan af en allmän afväpning, begärdes ordet af

Herr *Staaff*: Med erkännande af det välmenta uti syftningen af ifrågavarande motion, läser man likväl icke gå för långt, om man påstår det vara uppenbart, att densamma omöjligen kan leda till något praktiskt resultat. Det skulle onekligen taga sig något underligt ut, derest ett förslag om en sådan allmän afväpning, som motionären åsyftar, utginge från det lilla Sverige och föga troligt är, att detsamma skulle tillvinna sig något synnerligt afseende bland kontinentens stora magter.

Det torde derföre vara försigtigast att söka undvika hvarje åtgärd, hvarigenom mot vårt fosterland och vår Riksförsamling kunde komma att riktas ett mera eller mindre högstämtdt löje; och jag yrkar fördenskull, att motionen, då den icke är af beskaffenhet att tillhöra ständigt Utskott, genast afslås.

Många ledamöter hördes häri instämma.

Herr *Vougt*: Äfven jag ber att få instämma med Herr *Staaff*.

Det skulle utan tvifvel se besynnerligt ut, då Kammaren helt nyss ansett försvarsverket vara af den vikt att för behandling af frågan om dess organisation blifvit tillsatt ett särskildt Utskott, på samma gång med deltagande omfatta ett sådant förslag som detta. Jag tror för min del, att Riksdagens tid kan och bör bättre användas, än att den slösas bort på frågor, hvilka aldrig kunna få någon praktisk lösning. Derföre tillstyrker äfven jag, att ifrågavarande motion genast afslås.

Herr *C. A. Larsson*: Jag anhåller, att motionen först uppläses, att vi må lära känna dess innehåll, innan den afslås.

Sedan motionen blifvit uppläst, fortsattes öfverläggningen af

Herr *Rosenberg*: Jag skulle ingenting heldre önska än att kunna instämma i denna motion. Sannolikt finnes ingen ledamot i Kammaren, som icke delar motionärens åsigt, att det vore önskligt, om en allmän afväpning kunde åstadkommas och utsigt vinnas till en evig fred. Men jag tror likväl, att i det skick, hvari motionen framträdte, och i det förhållande, uti hvilket det lilla Sverige befinner sig gent emot Europas öfriga makter, vi snarare skulle göra oss löjligen genom att nu upptaga detta förslag. Bakom ordet bör stå en man; men här läser dock ej gerna kunna antagas, att Sverige är den man, som kan ställa sig bakom ordet. Äfven om vår — som det sades — folkkäre konung vill göra något för det

onekligen vackra ändamålet, fruktar jag, att han litet skulle kunna uträtta gent emot Europas mäktige.

Jag får derföre hemställa till den ärade motionären, att han måtte återtaga sin motion. Vålmeningen deri erkänna alla, men den kan dock svårligen leda till något resultat. Vill motionären således efterkomma min anhållan, vore detta tvifvelsutän bäst och lämpligast. I annat fall nödgas jag förena mig med dem, som yrkat afslag.

Herr Hierta: Jag kan ej neka till, att jag ej rätt förstår den siste talarens framställning. Han började med att erkänna, att motionen innehåller en önskan, som delas af alla ledamöter i Kammaren. Men då hemställer jag, huru han egentligen kan säga, att den är löjlig. Då skulle hela Kammaren ju vara löjlig.

Jag medgifver visserligen, att detta kan kallas en from önskan. Men det är dock mer än väl bekant, att det är en önskan, som, till följd af de tryckande bördor som försvarsväsendet lägger på folken, delas af alla folk i Europa, samt att ganska lifliga agitationer varit å bane att komma ifrån det närvarande oeffterrettighetstillståndet, hvilket snart sagdt hotar att ruinera staterna öfverallt.

Icke heller kan jag inse, att Representationen lider af att motionen remitteras till Utskott. Det kan ju vara tillräckligt att sedermera afslå densamma, om man finner, att konjunkturena, då Utskottet skall inkomma med sitt yttrande, icke äro lämpliga att understödja den. Men för min del kan jag ej anse såsom något "underligt" eller "löjligt", att ett initiativ i detta afseende tages af vår Konung och vår Regering. Vi veta, att i ett annat fall — i fråga om upphäfvande af passförfattningarne — initiativet utgick från Carl XV. Förslaget väckte då ett allmänt gillande i Europa och hvem vet hvartill ett initiativ i förevarande hänseende från Sverige — ett land, som både kan och bör iakttaga en neutral ställning — hvilket ej kan misstänkas att hafva uppträdt i saken af räddhåga för krig, emedan något sådant ej gerna bör för oss ifrågakomma på långa tider — hvem kan veta, säger jag, hvartill ett dylikt initiativ skulle kunna leda; och jag frågar, om verkligen det kan vara något ondt uti, att det utgår från vår Regering. Om äfven någon utopi skulle ligga i motionen, anhåller jag således, att den må beviljas remiss.

Herr Staaff: Visserligen finnes mycket här i världen, som kan framställas och hvarför goda grunder kunna åberopas, men det är derföre icke sagdt, att det också kan genomföras eller framställas med hopp om framgång. Och om en enskild motionär får i sinnet att väcka en motion eller göra ett förslag, för hvars realiserande han uppenbarligen måste inse, att hvarje möjlighet saknas, än mera hvarje förhoppning, men han ändock envisas att framkomma med ett så beskaffadt förslag, så gör han sig löjlig; — och så gör äfven den Kammare, som icke motsätter sig dess behandling.

Nu har motionären yrkat, att vår Konung skulle "sträcka ut handen till alla Europas hof och representationer". Redan detta talesätt förefaller högst besynnerligt. Om här åtminstone hade stått, att saken borde bedrivas på den diplomatiska skriftvexlingens väg, hade formen åtmin-

stone varit mindre stött för hufvudet. Men redan valet af sådana uttryck som att Konungen skall "sträcka ut handen" och "söka åstadkomma en allmän afväpning", gör saken i sanning nog betänklig. Sedermera vill motionären, att Konungen skall "besluta" en evigt bestående fred. Kan det ligga inom rimlighetens gräns att "besluta" något dylikt?

Jag frågar då, om det verkligen kan vara den siste talarens mening att påstå, att det är med en representants värdighet förenligt att vilja söka förmå en Representation till något sådant, som icke är naturligt och ej kan lända till något resultat? För min del tror jag det ej och fortsätter mitt yrkande om afslag.

Herr Norén: Vi veta alla, att det Svenska folket och Sveriges konungar i fornda dagar lärt de Europeiska folken krigets konst. Jag för min del finner det derföre nu alldeles icke olämpligt, att det Svenska folket föregår de öfriga folken med exempel på den fredens och försonlighetens anda, som i våra dagar söker att göra sig gällande.

Herr Jonas Jonasson från Calmar län: Jag medgifver visserligen, att det vore önskligt att den här ifrågavarande uppfordran till afväpning och fred kom från någon af de stora magterna, men då detta icke skett, har jag för min del ansett det icke olämpligt, att det Svenska folket uttalade sig i denna stora och viktiga fråga, som i vår tid blifvit bragt å bane äfven i andra länder, och särdeles i vår nuvarande finansiella och ekonomiska ställning har den största betydelse. Jag får derföre anhålla om motionens remitterande till vederbörligt Utskott.

Herr Stråle: Om det vore fråga om att afgöra den ifrågavarande motionen eller ännu mer att gilla densamma, skulle jag visserligen vara böjd att intsämma i Herr Staaffs uppfattning af saken, men då här endast gäller huru den i formelt hänseende bör behandlas, blir synpunkten en annan. Våra grundlagar medgifva nemligen en allmän yttrandefrihet, och i deras anda ligger utan tvifvel, att den Kamrarne tillerkända rättigheten att utan remiss till Tillfälligt Utskott genast afslå vissa motioner, endast bör i högsta nödfall begagnas. Af detta skäl yrkar jag remiss af den här ifrågavarande motionen.

Herr Hedlund: Då jag icke hört motionen, kan jag icke yttra mig om dess innehåll, men hvad dess syfte beträffar, anser jag det vara af den beskaffenhet, att motionen visst icke bör anses oförtjent en närmare behandling, mycket mindre afslås såsom löjlig; i Schweiz, ja i sjelfva det krigiska Frankrike hafva talrika föreningar bildat sig för att arbeta på en allmän afväpning, hvarigenom man kunde blifva qvitt den förfärliga materiel, som den beväpnade freden pålägger nationerna. Att Sverige äfven på underhandlingarnes väg skulle dertill bidra finner jag för min del på intet sätt olämpligt. Inom idéernas verld är det lyckligtvis icke den materiella magten, som betyder mest, äfven den i detta afseende obetydliga kan inom detta område väga tungt. Både England och det intill tänderna väpnade Frankrike hafva uttalat dylika fredssyften. Våra diplomater böra icke kunna finna det oangenämt att framföra uttalanden i

samma riktning från det tappra Sverige, om hvars söners mod historien har allt för mycket att förtälja, för att en opinionsyttring derifrån i den allmänna fredens intresse skulle kunna misskännas. För min del är jag öfvertygad om, att under närvarande förhållanden, då folken digna under bördan af sina stående arméer och en oerhörd krigsmateriel, en röst äfven ifrån ett litet folk, sådant som det Svenska, skall finna anklang. Jag förordar varmt, att motionen måtte få den förberedande behandling ämnets vikt kräfvat och yrkar remiss af densamma till vederbörligt Utskott.

Öfverläggningen var slutad. Efter förklarande af Kammaren, att ifrågasvarande motion innefattade sådant ärende, som hörde under behandling af tillfälligt Utskott, framställdes propositioner, först på motionens hänvisning till ett tillfälligt Utskott och, då härtill svarades ja och nej, dernäst på afslag af motionen. Då jemväl å sistnämnda proposition afgifvos blandade svar af ja och nej, samt derjemte votering begärdes, företogs nu omröstning efter följande voteringsproposition, som justerades och anslogs:

Den som vill, att Herr J. Jonassons från Calmar län motion N:o 57 skall till tillfälligt Utskott hänvisas,

röstas ja;

Den det ej vill,

röstas nej;

Vinner nej, är ifrågasvarande motion af Kammaren afslagen.

Omröstningen utföll med 111 ja mot 59 nej; och hade Kammaren således hänvisat motionen till ett tillfälligt Utskott.

§ 10.

Justerades protokollsutdrag öfver Kammarrens här ofvan under § 3 omförmälda beslut.

§ 11.

Hänvisades till Stats-Utskottet:

Herr *Fredrik Peterssons* motion, N:o 58, och

Herr *Johannes Anderssons* motioner, N:is 59 och 60.

§ 12.

Till föredragning förekom och hänvisades till Lag-Utskottet Justitieombudsmannens berättelse, afgifven vid lagtima riksdagen år 1869, samt Tryckfrihetskommittéens berättelse.

§ 13.

Motioner afgifvos af:

Herr *Carl Larsson* från Elfsborgs län:

N:o 61, derom att alla, som innehafva och bruka roterad jord, måtte för sig sjelfva och sina tjenare befrias från beväringsskyldighetens utgörande;

N:o 62, om skattejordens befriande från utgörande af alla skatter och utskylder med undantag allenast af bevilling;

N:o 63, om tvistemåls fullföljande från underrätt genom besvär i stället för vad.

Herr *Per Erikson*, N:o 64, om tillägg i 9 § af Kongl. Förordningen den 13 Juli 1853 angående fattigvården i riket.

Herr *A. Rydberg*:

N:o 65, om ändring i lagens stadgande angående giftomannarätt;

N:o 66, om ändring i lagens stadgande rörande rättegångsfullmägt;

N:o 67, med förslag till ändringar i gällande resereglemente.

Herr *E. Dofsen*, N:o 68, om ytterligare anslag för fortsatt väganläggning till Norge genom Vesterdalarne.

Herr *P. U. Ljustin*, N:o 69, om ändring i lagens stadgande rörande vinterväghållningen.

Herr *O. P. Rylander*:

N:o 70, om ändring i Kongl. Förordningen den 17 Maj 1867 angående villkoren för bränvinstillverkning;

N:o 71, om ändring i 23 och 24 §§ af Kongl. Förordningen om kyrkostämman, kyrkoråd och skolråd den 21 Mars 1862.

Herr *P. Blidberg*, N:o 72, om åtskilliga ändringar i gällande Konkurslag af den 18 September 1862.

Herr *Ola Jönsson*, N:o 73, om underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t rörande nedsättade af en komité för utredande af frågan om de fasta egendomar, förmåner och rättigheter, hvilka i Skåne blifvit Kronan under sådana förhållanden afhända, att Kronan dertill har återvinningsrätt.

Herr *Jöns Pehrsson*:

N:o 74, om bankovinstens bibehållande för Bankens behof samt om förökande af allmänna diskontofonden;

N:o 75, om utsökningsbestyrets öfverflyttande från länsmännen till kommunalstyrelserna.

Herr *O. E. L. Dahm*, N:o 76, om ändring i 5 § af Kongl. Förordningen den 24 September 1861 angående tillsyn å förmyndares förvaltning af omyndigs egendom.

Herr *S. Hansson*:

N:o 77, om underdånig framställning att Kongl. Maj:t täcktes låta utarbета och för en kommande Riksdag förelägga förslag till ny förordning om förvaltning af omyndigs egendom;

N:o 78, om ändring i lagens stadgande rörande väghållningsskyldigheten.

Herr *Sven Nilsson*:

N:o 79, om förändrad organisation af rikets försvarsväsende samt om nedsättande af ett särskildt Utskott för denna frågas behandling;

N:o 80, om underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t angående vidtagande af åtgärder för utbekommande från Danmark af der befutliga handlingar och kartor rörande sådana Svenska provinser, som förr tillhört Danska riket;

N:o 81, om beviljande af lån af allmänna medel för sänkning af Ifösjön i Willands härad.

Herr *A. W. Wigardt*, N:o 82, om beviljande af anslag och lån i anledning af inträffad missväxt inom de Småländska länen.

Uti denna motion förenade sig vid dess afgifvande Herr *Johan Erickson*, Herr *Jonas Jonasson* från Calmar län, Herr *Ekenstam* och flere andra af ledamöterna från Småland.

Herr *O. Hedengren*, N:o 83, om ändring af 82 och 88 §§ i gällande Konkurslag.

Herr *Johan Olsson*:

N:o 84, om skyldighet för kyrkoherdarne att sjelfva bygga och underhålla sina boställen;

N:o 85, om bankovinstens bibehållande åt Riksbanken samt om upphörande vid nuvarande oktrojers slut af all sedelutgifningsrätt för enskilda banker;

N:o 86, om biskopsembetenas indragning i mån af nuvarande innehafvares afgång samt om förändring till konstitoriella gäll af de prebendepastorater, som nu åtfölja nämnda embeten.

Herr *Ola Bosson Olsson*, N:o 87, derom att 25 Kap. 8 § Byggningsbalken måtte erhålla sådant tillägg, hvarigenom häradets innevånare förklaras oförhindrade att med laga verkan öfverenskomma om grunderna för häradets våghållning.

Herr *Ola Nilsson*, N:o 88, om upphörande af den till sjömanshusen enligt Kongl. Reglementet den 30 Mars 1748 utgående s. k. plåtagift.

Herr *S. Rosenberg*, N:o 89, om ändringar och tillägg i Kongl. Stads-gan den 18 Juni 1842 angående folkundervisningen i riket.

Herr *G. Bjerkerander*:

N:o 90, om skyldighet för kyrkoherdarne att sjelfve bygga och underhålla sina boställen;

N:o 91, om ändring af lagens stadgande i 2 Kap. 1 § Rättegångsbalken rörande tiderna för tings hållande på landet;

N:o 92, derom att, vid beviljnings erläggande för fast egendom, afdrag måtte egaren medgifvas för den skuld, hvori han för egendomen häftar.

Herr *P. Östman*:

N:o 93, om nedsättning i anslaget för Kongl. theatern;

N:o 94, om anslag för frostafledande utdikningar i de nordligare länen.

Herr *Nils Nilsson*, N:o 95, om ändring i Kongl. Förordningen den 13 September 1790 angående vintervåghållningen.

Herr *F. V. Aman*, N:o 96, om anvisande af medel för ytterligare undersökningars anställande rörande den ifrågasatta Frövi—Falu-jernvägens lämpligaste sträckning m. m.

Herr *Johannes Andersson*, N:o 97, om ersättning till boställsinnehafvare för odlingar samt diknings- och stenröjningsarbeten å bostället mark.

Herr *Peter Petersson* från Kronobergs län:

N:o 98, med förslag till föreskrifter i ändamål att förminska utflyttningar ur riket;

N:o 99, om skärpt ansvar för den, som, utan att iakttaga i lag föreskrifna försigtighetsmått, sätter eld å torfmosse eller svedjeland.

Herr *C. A. Larsson*, N:o 100, om förändrade stadganden rörande sättet och ordningen för tvångsförsäljning af fast egendom.

Samtliga under denna paragraf omförmälda motioner bordlades.

§ 14.

Då ej flere ledamöter anmält sig till afgifvande af motioner, erhöll

Herr *Hierta* ordet och yttrade: Då det icke torde hafva varit möjligt för särdeles många att sedan Lördagen taga fullständig kännedom om den då inkomna Kongl. Propositionen om landtförsvarets ordnande och det bilagda, särdeles förtjenstfulla anförandet i ämnet af Herr Stats-Rådet och Chefen för Landtförvars-departementet, och då det åtminstone är mig omöjligt att derom nu yttra mig, så anhåller jag att det måtte tillåtas mig att, äfven efter motionstidens slut, få med yttrande i frågan inkomma till det särskilda Utskott, hvartill den Kongl. Propositionen blifvit härstädes i dag hänvisad.

Kammaren förklarade, att något hinder från dess sida icke mötte för bifall till Herr *Hiertas* ifrågavarande anhållan.

§ 15.

Upplästes och godkändes protokollsutdrag rörande Kammarens beslut i de ärenden, som finnas upptagna under §§ 2, 4 och 12 af detta protokoll.

§ 16.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

Herr *Siljeström* från och med den 26 till och med den 28,
 „ *Harald Ericsson* från och med den 26 till och med den 29,
 „ *Bälter Sven Ersson* från och med den 26 till och med den 30
 och „ *Dofsén* från och med den 28 till och med den 30, allt innevarande månad.

§ 17.

Slutligen afgåtvos följande motioner af:

Herr *Åke Andersson*:

N:o 101, om antagande af taxeringsvärdet såsom grund för fördelningen mellan särskilde delegare i ett och samma hemman af de på hemmanet i dess helhet belöpande utskylder samt om enahanda grund för väghållningsskyldighetens fördelning mellan kommuner och byalag;

N:o 102, om skyldighet för augmentshemman att i mån af taxeringsvärdet med stamhemmanet deltaga i rustningsbesväret.

Dessa båda motioner bordlades.

Sammanträdet afslutades kl. $\frac{3}{4}$ 1 e. m.

In fidem
H. Husberg.